

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу CC BY-NC-ND

УДК 94:81'373:911.375(477):355.01(470+571)477»2014/...»
DOI 10.69550/3041-1467.9.357786

Ірина ТЕЛЕГУЗ

кандидатка історичних наук, доцентка, доцентка кафедри історії та етнології України, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, вул. Освіти, 6, м. Київ, Україна, індекс 03037 (i.o.telehuz@udu.edu.ua)

ORCID: 0000-0002-5907-6347

Researcher ID: MFJ-2552-2025

Андрій ТЕЛЕГУЗ

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та етнології України, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, вул. Освіти, 6, м. Київ, Україна, індекс 03037 (a.v.telehuz@udu.edu.ua)

ORCID: 0000-0002-5310-3279

Researcher ID: MFJ-2631-2025

Ірина TELEHUZ

PhD (History), Associate Professor, Associate Professor of the Department of History and Ethnology of Ukraine, Mykhailo Dragomanov State University, 6 Osvity Street, Kyiv, Ukraine, postal code 03037 (i.o.telehuz@udu.edu.ua)

Andrii TELEHUZ

PhD (History), Associate Professor, Associate Professor of the Department of History and Ethnology of Ukraine, Mykhailo Dragomanov State University, 6 Osvity Street, Kyiv, Ukraine, postal code 03037 (a.v.telehuz@udu.edu.ua)

Бібліографічний опис статті: Телегуз, І., Телегуз, А. (2026). Зміни в міських топонімах під час російсько-української війни: антропологічний вимір. *Axis Europae, Special Issue 2*, 132–144. doi: 10.69550/3041-1467.9.357786

Bibliographic Description of the Article: Telehuz, I., & Telehuz, A. (2026). Zminy v misykykh toponimakh pid chas rosiisko-ukrainskoi viiny: antropolohichni vymir [Changes in urban toponyms during the Russo-Ukrainian War: an anthropological dimension]. *Axis Europae, Special Issue 2*, 132–144. doi: 10.69550/3041-1467.9.357786 [in Ukrainian].

**ЗМІНИ В МІСЬКИХ ТОПОНІМАХ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ
ВІЙНИ: АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР**

Анотація. *Мета статті* – проаналізувати перейменування міських топонімів в Україні під час російсько-української війни в антропологічному вимірі. *В основі методології* лежать порівняльно-історичний, а також загальнонауковий

методи аналізу та синтезу, принципи історизму і науковості з використанням міждисциплінарного підходу, поєднуючи історію, соціологію, антропологію. **Наукова новизна** дослідження полягає у спробі проаналізувати зміни в міських топонімах, які пов'язані як із учасниками цієї війни та волонтерами, так і тими діячами та військовими формуваннями, які боролися за українську державу в минулому столітті.

Висновки. Вплив сучасної російсько-української війни на процес перейменувань міських топонімів в масштабах України цілком очевидний. Внаслідок прийнятих законів про декомунізацію і деколонізацію, а також діяльності відповідних топонімічних комісій та активної участі громад на місцях символічний простір міст України зазнав значних змін після 2014 р. Повномасштабний напад Росії значно прискорив і активізував процес перейменування вулиць. Є потреба і запит суспільства на відображення національної самобутності у міському символічному просторі як вияв ствердження та збереження національної ідентичності. Здійснюється сакралізація конкретних постатей загальноукраїнського масштабу діяльності чи місцевих воїнів-захисників, які загинули в російсько-українській війні. По суті, під час війни відбувається відхід від імперського російського та радянського культурного простору і це прямо стосується топоніміки міст, які раніше мали прізвиська російських поетів, письменників, політичних діячів тощо. Прізвиська українських героїв, які загинули в боротьбі за Українську державу в сучасній війні, а також виборювали право мати власну державу понад сто років тому, практично одночасно з'являються в українському міському просторі. Відновлення історичної пам'яті про українських діячів культури, політиків, військових тощо минулих століть і оновлення топонімів міського простору відбувається на тлі найбільшої війни в Європі з часів Другої світової. Трансформацію свідомості суспільства цього періоду можемо наглядно побачити і при порівнянні карти міста до початку війни та після повномасштабного вторгнення. Цей процес є відображенням зміни етнопсихологічної системи цінностей українського соціуму.

Ключові слова: топоніміка, російсько-українська війна, історична пам'ять, національна ідентичність, антропологія, символічний простір.

CHANGES IN URBAN TOPONYMS DURING THE RUSSO-UKRAINIAN WAR: AN ANTHROPOLOGICAL DIMENSION

Abstract. The article aims to analyze the renaming of urban toponyms in Ukraine during the Russo-Ukrainian War from an anthropological perspective. **The methodology** is based on the comparative-historical method, alongside general scientific methods of analysis and synthesis. It relies on the principles of historicism and scientific rigor, employing an interdisciplinary approach that combines history, sociology, and anthropology. **Scientific novelty.** The study's novelty lies in its attempt to analyze changes in urban toponyms associated both with participants and volunteers of the current war, and with figures and military formations that fought for the Ukrainian state in the past century. **Conclusions.** The impact of the contemporary Russo-Ukrainian War on the renaming of urban toponyms across Ukraine is undeniable. Following the adoption of decommunization and decolonization laws, alongside the work of toponymic commissions and the active participation of local communities, the symbolic space of Ukrainian cities has undergone significant transformations since 2014. Russia's full-scale invasion significantly accelerated and intensified this process. There is a clear societal demand to reflect national identity within the urban symbolic space as a means of affirming and preserving it. We observe the sacralization of specific prominent

national figures, as well as local defenders who have perished in the Russo-Ukrainian War. In essence, the war has catalyzed a departure from the imperial Russian and Soviet cultural spaces, directly affecting city toponyms previously named after Russian poets, writers, and political figures. The names of Ukrainian heroes who died defending the state in the current war, alongside those who fought for statehood over a century ago, are appearing almost simultaneously in the Ukrainian urban space. The restoration of historical memory regarding Ukrainian cultural, political, and military figures from past centuries, along with the renewal of urban toponyms, is unfolding against the backdrop of the largest war in Europe since World War II. The transformation of societal consciousness during this period is starkly evident when comparing city maps before 2014 and after the full-scale invasion. This process reflects a profound shift in the ethno-psychological value system of Ukrainian society.

Keywords: *toponymy, Russo-Ukrainian War, historical memory, national identity, anthropology, symbolic space.*

Постановка проблеми. Топоніми міст та інших населених пунктів сучасної України на момент відновлення незалежності у 1991 р. мали величезний спадок імперського російського та радянського впливу. Міський культурний простір, який оточував жителів та гостей того чи того міста, був своєрідним відтворенням історичного знання про наше минуле – значною мірою наповнений імперською пропагандою, він дійсно потребував значних змістовних коректив історичної та культурної пам'яті української нації загалом. Тривалий процес перейменувань засвідчив, що зміни в цій сфері залежали як від політичних рішень, так і відображали зміни в свідомості еліти та суспільства. На тлі подій російсько-української війни міська топоніміка почала активно позбуватися спадку, який за роки незалежності все ще був певним маркером радянської ідентичності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історія міської топоніміки українських міст, а особливо зміни, пов'язані з процесами деколонізації та декомунізації, є об'єктом зацікавленень вітчизняних істориків, філологів, етнологів. Радянську топоніміку міст, на прикладі м. Вінниці, розглядає К. Кузіна і стверджує, що це був спосіб переписування історичної пам'яті (Кузіна, 2017). Дослідження Т. Кароєвої розкривають досвід декомунізації вулиць м. Вінниця та особливості роботи робочої групи (Кароєва, 2016; Кароєва, 2017). М. Тахтаулова здійснила спробу проаналізувати та скласти відповідну класифікацію топоніміки Харкова в пострадянський час (Тахтаулова, 2015). І. Павленко аналізує зміни на топонімічній карті Запоріжжя з 2015 р., акцентуючи увагу на філологічні аспекти в контексті формування історичної пам'яті (Павленко, 2018). Значну увагу київській топоніміці надавав І. Гирич (Гирич, 2013; Гирич, 2014). Стаття М. Андрійчук присвячена змінам топоніміки столиці в 2014 – 2020 рр. (Андрійчук, 2021). Питання матеріально-культурних аспектів увічнення пам'яті українських захисників і захисниць під час російсько-української війни представлені у праці В. Ільницького та Р. Царика (Ільницький, Царик, 2024). Формування національної ідентичності українців, збереження історичної пам'яті народу на тлі викликів російсько-української війни розглядають І. Телегуз та А. Телегуз (Телегуз, Телегуз, 2025). Однак є потреба проаналізувати питання загальних тенденцій зміни міської топоніміки в контексті осмислення трансформацій колективної пам'яті, національної ідентичності українського соціуму та оновлення символічного простору міст України.

Мета статті – проаналізувати перейменування міських топонімів в Україні під час російсько-української війни в антропологічному вимірі.

Виклад основного матеріалу. Трансформації символічного простору міст України в пострадянський час відбувалися з різною динамікою, поєднували прагнення позбутися радянського минулого, повернути місцеву та національну символіку в топонімах та водночас засвідчували масову присутність або навіть значну перевагу маркерів радянської ідентичності в міському просторі. Наприклад, у реєстрі Харкова на початок 2015 р. понад 72% урбанонімів становили радянські топоніми (Тахтаулова, 2025). Революція Гідності та події російсько-української війни з 2014 р. вплинули на зміни топоніміки міст України, значною мірою активізувавши їх. Хоча під час війни можна виділити два етапи: перший – від 2014 р і до повномасштабного вторгнення, а другий – після 24 лютого 2022 р. Це все відбувалося на тлі політики деколонізації та деколонізації і базувалося на відповідній законодавчій базі (Закон України, 2015, Закон України, 2023). Привертає увагу також, те, що до початку російсько-української війни (2014) в топонімах, які наповнювали життєвий простір міст, можна було зустріти радше прізвища радянських та російських діячів, ніж тих українців, які обстоювали право на власну державу в минулому, зокрема, і під час війн з більшовиками ХХ в ст. Напевно, багато хто з початком російсько-української війни жив на такій вулиці, яка під впливом радянської міської простору зазнала ідеологічного маркування і залишилася такою після 1991 р. Перейменування запустило процес забування маркерів імперського минулого, сакралізованих у міському просторі, у всеукраїнському масштабі.

Переєменування вулиць у столиці супроводжувалося дискусіями в публічному просторі, були приклади виступів проросійських організацій, іноді справа доходила і до судових позовів коли, наприклад, в Києві проспекти Московський та Миколи Ватутіна отримали нові назви – Степана Бандери та Романа Шухевича (Андрійчук, 2021, с. 209). Все ж таки, варто підкреслити, що в київській топоніміці ще до повномасштабного вторгнення з'явилися імена таких діячів, як Петро Болбочан, Марко Безручко, Михайло Омелянович-Павленко, В'ячеслав Липинський, Василь Тютюнник, Євген Коновалець, Степан Бандера, Роман Шухевич, Василь Кук та ін. (Андрійчук, 2021, с. 211). Загалом Департамент суспільних комунікацій КМДА підготував брошуру, де було зібрано всі перейменовані об'єкти за 2014 – 2022 рр. і зафіксовано назви, які зберігали символічні маркери радянської до початку російсько-української війни ХХІ ст. (КМДА підготувала, 2022). За словами І. Павленка, у Запоріжжі станом на 2018 р. з'явилися вулиці, перейменовані на честь тих земляків, які «загинули в АТО: вулиці Івана Гутника-Залужного, Петра Третяка, Максима Прокуратова, Олександра Говорухи, Олексія Заїки, Олександра Пивоварова, Михайла Гончаренка, Богдана Завади, Василя Сергієнка, проїзди Сергія Бурлака, Віталія Тиліженка. Кілька вулиць назвали на честь військових підрозділів, що воюють на Сході: вулиці Героїв 93-ї бригади, Героїв 55-ї бригади, Героїв 37-го батальйону, Добровольчих батальйонів» (Павленко, 2018, с. 63). Тож логічним є висновок дослідника, який стверджує, що це – вагомий фактор смислового наповнення культурного простору міста, адже «у такий спосіб відбувається організоване стирання раніше освячених аспектів радянського минулого» (Павленко, 2018, с. 64). Переєменування виступає вагомою складовою трансформації топонімів як «місць пам'яті», але не єдиною у такому плані. Оновленню символічного простору міст сприяє діяльність місцевих громад та органів влади України щодо розміщення тисяч меморіальних дощок загиблим захисникам України (Ільницький, Царик, 2024). Загалом відбувається процес іншування країни-агресора за різними ознаками, з-поміж іншого, і через очищення символічного міського простору від присутності ворога на ментальному рівні, шляхом оновлення назв вулиць, провулків, площ і тощо.

Цей процес розгортається у містах з різною динамікою, зважаючи на настрої та дії на рівні місцевих громад.

Слушною є думка О. Калакури, що «друга хвиля перейменувань почалася в Україні після 24 лютого 2022 р. і має деколонізаційну спрямованість. Вона пов'язувалася з відмовою від назв, пов'язаних не стільки з комуністичним минулим, скільки з російською спадщиною загалом» (Калакура, 2023, с. 120). Численні публікації на тему деколонізації, дерусифікації та декомунізації топонімів в Україні (Радь, 2022; Позбуватися русифікованих топонімів, 2024; Дерусифікація топонімів, 2022; Каплун, 2022; Онищенко, 2023), які відтоді з'являються на сторінках періодичних видань, сайтах органів міської влади чи інтернет-ресурсах засвідчують небайдужість до цієї теми науковців, журналістів, громадських активістів та привертають увагу суспільства до питань, що визначають утвердження національних цінностей і формують національні особливості культурного наповнення міського символічного простору.

Очевидним є той факт, що топоніми впливають на історичну пам'ять та національну ідентичність. Водночас ставлення суспільства до перейменувань теж певною мірою віддзеркалює рівень його національної свідомості та ті зміни, які відбувалися чи не відбулися у системі національних цінностей. До прикладу, результати опитування Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, проведені у серпні 2022 р., засвідчили, що в Україні підтримують ідею перейменування вулиць та площ, пов'язаних з РФ, Російською імперією та Радянським Союзом майже 57 % (Як трансформується ставлення, 2022). І тут важливим є такий момент цього соціологічного дослідження, який демонструє, що «негативне ставлення до перейменування переважає лише у південних областях країни: 42 % висловилися проти перейменування, 27 % підтримало перейменування, 18 % зазначили, що їм байдуже і 13 % не змогли відповісти на це питання. У східних областях (які не перебували на той момент під окупацією – Авт.) більшість підтримує декомунізацію та дерусифікацію вулиць, проти виступає вдвічі менше респондентів (24 %). У центральних та західних регіонах абсолютна більшість теж висловлюється за перейменування топонімів» (Як трансформується ставлення, 2022). Відповідно ці ж настрої впливали і на процес перейменувань на місцях. Тож не дивно, що досі маємо приклади непоодиноких відмов змінювати старі назви, навіть попри дію законів України, рекомендації Інституту національної пам'яті та звернення представників ГО «Деколонізація. Україна» (На Житомирщині, 2025, У місті на Миколаївщині, 2026), є також приклади відмові перейменовувати вулиці на честь загиблих захисників України (І знову “ні” (2023), а також має місце маніпуляція історичними фактами тощо.

Сучасні етнологи, аналізуючи топоніміку України минулих періодів, звертають увагу на те, що «топоніми є зашифрованими символами самоідентифікації мешканця, його способу мислення. В період значних змін в суспільстві напевне має змінюватися і спосіб мислення населення, його самовідчуття у просторі та часі» (Борисенко, 2001, с. 22). Очевидно, що в умовах російсько-української війни ХХІ ст. ми і живемо в той час, коли дійсно змінюється мислення суспільства і ця етнопсихологічна система цінностей відповідно відображається у реаліях міської топоніміки, учасники і свідками цих змін ми і є сьогодні. Зрозуміло, що в таких умовах можемо споглядати не стільки однастайність, скільки певну дискусійність у питаннях затвердження тих чи тих перейменувань у назвах. Безумовно, оновлення топонімів міського простору – це не просто маркер національної пам'яті, а невід'ємна частина нашого повсякденного життя. Можна погодитися думкою, що «поряд із процесом забування творяться механізми

нового сприйняття минулого та формування позитивного знання про сучасне, а певна назва простору міста сприяє формуванню та/або коригуванню історичної пам'яті його жителів» (Павленко, 2018, с. 65).

Якщо зважити на наведені вище соціологічні дослідження, які демонструють регіональні відмінності українського соціуму, крізь призму ставлення до перейменувань, то вважаємо, що варто взяти до увагу думку дослідників, які, на прикладі Миколаєва, приходять до висновку, що «для того, щоб процес декомунізації та деколонізації перетворив у символічному просторі радянську ідентичність в українську потрібен час і, можливо, навіть повна покоління. Сподіваємося, що саме декомунізаційні та деколонізаційні процеси стануть основою формування національної ідентичності, заснованої на українських маркерах історичної пам'яті» (Котляр, Ахієєва-Каркашадзе, 2026, с. 336). Роздуми про зміну поколінь напевно дійсно мають сенс, оскільки вже вищезгадане соціологічне опитування засвідчило, що позитивне ставлення до перейменувань, у контексті декомунізації та дерусифікації, переважає над негативним серед молодшого покоління (Як трансформується ставлення, 2022).

Подібні тенденції підтверджують матеріали іншого соціологічного опитування, проведеного серед студентської молоді у 2022 р., які засвідчили, що після повномасштабного нападу відбулися різкі зміни в ідеологічних поглядах студентів, їх своєрідна «декомунізація» та «дерусифікація», оскільки усе «радянське» сприймається як російське та вороже» (Клименко, Ягченко, Семенова, Фігурний, Шакурова, 2022, с. 49).

Вплив сучасної російсько-української війни на ці процеси та зміни всього суспільства і міської топоніміки, зокрема, є беззаперечним. Поява українських маркерів історичної пам'яті у міському просторі – це топоніми, які пов'язані як із учасниками цієї війни та волонтерами, так і тими діячами та військовими формуваннями, які боролися за Українську державу в минулому столітті. Активний процес зміни назв розгорнувся у столиці та багатьох інших містах. За офіційною інформацією КМДА, в місті 202 об'єкти були перейменовані 2022 р., після початку повномасштабного вторгнення, в рамках процесу дерусифікації за окремою процедурою (Київнам підготували брошуру, 2022). У Києві внаслідок перейменувань 2022 – 2023 рр. зафіксовані такі назви: Героїв Маріуполя, Українських Героїв, Романа Ратушного, Морських піхотинців, Гетьмана Павла Скоропадського, Сірожупанників, Андрія Мельника тощо (Перелік вулиць). Наприклад, офіційний сайт міської ради в м. Біла Церква подає інформацію про те, що у результаті перейменування 2022 році з'явилися такі вулиці, пов'язані із теперішньою війною з Росією: Zenітного полку, Ігоря Каплуненка, Добровольчих батальйонів, Героїв 72-ї Бригади, Героїв Маріуполя, Волонтерська, а також із подіями боротьби за власну державу у ХХ ст., зокрема про більшовиків: Козачої ради, Чорних Запорозжців, Петра Дяченка, Якова Гандзюка, Павла Скоропадського, Михайла Сидорянського, Героїв УПА, Василя Вишиваного та ін. (Перейменування вулиць). У міських громадах Харківської області також активізувався процес перейменування у 2023 р. і навіть «вперше на території громади з'явилися вулиці Бандери та Шухевича» (Деколонізація топонімії, 2023). В м. Ізюм внаслідок перейменування у зафіксовано такі назви: 25-ї Січеславської бригади, 93-ї Холоднорської бригади, Олега Куцина, Захисників України, Володимира Вакуленка, Полку “Азов”, Олександра Махова, Сергія Сови, Максима Маришчака, Петра Болбочана, Павла Скоропадського, Січових Стрільців, Миколи Міхновського, Симона Петлюри, Євгена Коновальця, Романа Шухевича та ін. (Список перейменованих, 2025). В контексті очищення міського

простору Одеси від колоніальних топонімів у 2025 р. там з'явилися вулиці, назви яких зберігають пам'ять про загиблих захисників нашої держави, які народилися в Одесі: В'ячеслава Кирилова та Олександра Свіща (Ківва, 2025). Під впливом декомунізації та деколонізації топоніми Вінниці зазнали значних змін, однак наприкінці грудня 2025 року розпочалося громадське обговорення з перейменування топонімів з метою увічнення пам'яті про Героїв України, військовослужбовців, які захищали суверенітет і територіальну цілісність нашої країни (Три вулиці та сквер, 2025).

Наведені приклади не є вичерпними і відображають загальну тенденцію трансформацій у масштабах всієї держави, але є відмінності на окупованих територіях, що цілком зрозуміло. З часу початку війни у 2014 р. символічний простір міст України значно змінився і далі цей процес триває, оскільки в громадах знаходять необхідну підтримку для дотримання необхідних процедур, щоб міська топоніміка зафіксувала прізвища полеглих воїнів, наших Героїв України як знак вдячності, шани та пам'яті.

Голова Українського інституту національної пам'яті О. Алфьоров нещодавно зазначив, що «до початку повномасштабного вторгнення було декомунізовано понад 50 тисяч топонімів – назв вулиць, площ, провулків, бульварів, скверів. За часів вторгнення було декомунізовано близько 25 тисяч... декомунізацію в Києві ми тільки-тільки закінчили. Стосовно ж регіонів, то до нас в Інститут досі надсилають звернення громадяни, які фіксують назви, що не пройшли декомунізацію» (Даниленко, 2026). Тож процес певною мірою ще триває, хоч значний обсяг роботи в цій царині було вже здійснено. Принаймні питання меморіалізації героїв російсько-української війни ХХІ ст. в міському символічному просторі продовжується, як і сама війна. Але вже зараз можемо стверджувати, що перейменування міських топонімів – це поява вулиць, провулків проспектів, площ, які мають прізвища видатних українських діячів, зокрема, і героїв війни, безумовно, сприяє заповненню простору українськими національно-культурними смислами і цінностями, та тісно пов'язане з формуванням історичної пам'яті через такі зміни в міському середовищі.

Висновки. Вплив сучасної російсько-української війни на процес перейменувань міських топонімів у масштабах України цілком очевидний. Внаслідок прийнятих законів про декомунізацію та деколонізацію, а також діяльності відповідних топонімічних комісій і активної участі громад на місцях символічний простір міст України зазнав значних змін після 2014 р. При цьому варто наголосити, що повномасштабний напад Росії значно прискорив і активізував процес перейменування вулиць. Є потреба і запит суспільства на відображення національної самобутності у міському символічному просторі як вияв ствердження та збереження національної ідентичності, а також потреби сакралізації конкретних постатей загальноукраїнського масштабу діяльності чи місцевих воїнів-захисників, які загинули в російсько-українській війні. По суті, під час війни відбувається відхід від імперського російського та радянського культурного простору і це має прямо стосуватися змін в топоніміці міст, які раніше мали прізвища російських поетів, письменників, політичних діячів тощо. Прізвища українських героїв, які загинули в боротьбі за Українську державу в сучасній війні, а також виборювали право мати власну державу понад сто років тому, практично одночасно з'являються в українському міському просторі. Відновлення історичної пам'яті про українських діячів культури, політиків, військових тощо минулих століть і оновлення топонімів міського простору відбувається на тлі найбільшої війни в Європі з часів Другої світової. Трансформацію свідомості суспільства цього періоду можемо наглядно побачити і при порівнянні карти міста до початку війни та після повномасштабного вторгнення.

Декомунізація та деколонізація міського простору в умовах війни є відображенням зміни етнопсихологічної системи цінностей та ідентичності українського соціуму. Процес перейменувань ще триває, тож подальших досліджень і наукової уваги заслуговують питання комплексного переосмислення зміни топонімів як частини символічного культурного простору міст та сіл в Україні у взаємозв'язку з соціокультурними та політичними процесами на даному етапі розвитку української політичної нації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

Андрійчук, М. (2021). Дискурс пам'ятей в назвах київських вулиць та площ (2014 – 2020 роки). *Обрії друкарства, 1–2(9–10)*, 193–216. DOI: [https://doi.org/10.20535/2522-1078.2021.1\(9\).240622](https://doi.org/10.20535/2522-1078.2021.1(9).240622)

Борисенко, М. (2001). Топоніміка України 1920 – 1930-х років (історичний аналіз). *Етнічна історія народів Європи, 8*, 21–25. URL: <https://ethnic.history.knu.ua/data/2001/8/articles/4.pdf>

Гирич, І. Б. (2013). Сучасна київська топоніміка як вияв історичної свідомості. *Національна та історична пам'ять, 8*, 33–141.

Гирич, І. (2014). Топонімія Києва як відбиття історичної пам'яті. *Пам'ятки України: історія та культура, 5*, 62–71.

Даниленко, Т. В. (2026). В Україні росіянам потрібні лише два ресурси: історія та діти – голова Українського інституту нацпам'яті Алфьоров. *Українська правда, 10 лютого*. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2026/02/10/8020217/>

Деколонізація топонімії: як відбуваються перейменування в міських громадах Харківської області. (2023). *LB.ua*. URL: https://lb.ua/blog/observatory_democracy/558884_dekolonizatsiya_toponimii_yak.html

Дерусифікація топонімів Києва. (2022). *Ukrainer*. URL: <https://www.ukrainer.net/toponimy-kyieva/>

І знову “ні” від депутатів: у Кривому Розі бойкотують перейменування вулиць на честь загиблих героїв. (2023). URL: <https://krivbass.city/news/view/i-znovu-ni-vid-deputativ-u-krivomu-rozi-bojkotuyut-perejmenuvannya-vulits-na-chest-zagiblih-geroiv>

Ільницький, В., Царик, Р. (2024). Матеріально-культурні аспекти увічнення пам'яті українських захисників і захисниць під час російсько-української війни (2014 – 2024). *Вісник Черкаського університету. Серія історичні науки, 2*, 105–116. DOI: <https://doi.org/10.31651/2076-5908-2024-2-105-116>

Закон України. (2015). Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки». *Відомості Верховної Ради (ВВР), 26*, 219. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19#Text>

Закон України. (2023). Закон України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії». *Відомості Верховної Ради (ВВР), 65*, 221. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3005-20#Text>

Калакура, О. Я. (2023). Історико-культурна спадщина як цивілізаційна цінність і пріоритет етнонаціональної пам'яті українського народу. *Проблеми ідентичності культурної спадщини України в умовах російсько-української війни та у повоєнний період: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Україна, Київ, 25 травня 2023 року*, (с. 118–123)/ За загальною редакцією Стадника М. М. Відповідальний редактор: Ятченко В. Ф.; організаційний секретар: Сцібан О. Є. Київ: НДІУ.

Каплун, О. (2022). *Деколонізація топонімів виходить на фінішну пряму: у Вінниці та на приєднаних територіях громади змінити назву мають ще 52 об'єкти*. URL: <https://new.vmr.gov.ua/dekolonizatsiia-toponimiv-vykhodyt-na-finishnu-priamu-u-vinnytsi-ta-na-priednanykh-terytoriiakh-hromady-zminyty-nazvu-maiut-ishche-52-ob-iekty>

Каросва Т. (2017). З досвіду робочої групи щодо «декомунізації» публічного міського простору Вінниці: погляд історика. *Місто: історія, культура, суспільство. Е-журнал урбаністичних студій*, 2, 196–206. URL: http://resource.history.org.ua/publ/misto_2017_2_17

Каросва, Т. (2016). *Вулиці Вінниці: з історії декомунізації: довідник*. Вінниця: Віндрук, 64 с.

Киянам підготували брошуру з назвами перейменованих у 2014 – 2022 роках вулицями. (2022). *Радіо Свобода*, 28 грудня. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-kyiv-broshura-vulytsi/32197690.html>

Ківва, І. (2025). *Історія змін на мапі міста. Які вулиці перейменували в Одесі і чому: 2025 рік*. URL: <https://moreliudei.media/teksty/istoriia-zmin-na-mapi-mista-yaki-vulytsi-pereimenuvaly-v-odesi-i-chomu-2025-rik/>

Клименко, О., Ятченко, В., Семенова, О., Фігурний, Ю., Шакурова, О. (2022). Вплив повномасштабної агресії Росії проти України на сучасний етнокультурний і національно-патріотичний розвиток українського студентства: соціологічний вимір. *Українознавство*, 4(85), 49–64. DOI: [https://doi.org/10.30840/2413-7065.4\(85\).2022.268294](https://doi.org/10.30840/2413-7065.4(85).2022.268294)

КМДА підготувала брошуру з новими назвами перейменованих вулиць. (2022). *Укрінформ*, 28 грудня. <https://www.ukrinform.ua/rubric-kyiv/3642542-kmda-pidgotuvala-brosuru-z-novimi-nazvami-perejmenovanih-vulic.html>

Котляр, Ю., Ахієсва-Каркашадзе, В. (2025). Роль декомунізації та деколонізації у формуванні національної ідентичності: випадок Миколаїв. *Емінак: Науковий кварталний журнал*, 4(52), 335–353. [https://doi.org/10.33782/eminak2025.4\(52\).834](https://doi.org/10.33782/eminak2025.4(52).834)

Кузіна, К. (2017). Радянська топоніміка міст як спосіб переписування історичної пам'яті (на прикладі Вінниці 1920 – 30-х рр.). *Історичні і політологічні дослідження*, 1(60), 40–50. URL: <https://jhpr.donnu.edu.ua/issue/view/103>

На Житомирщині лишаються непереєменованими близько 40 вулиць: чому їх не перейменували та що з ними буде далі. (2025). *Суспільне Житомир*. URL: <https://suspilne.media/zhytomyr/1049633-na-zitomirsini-lisautsa-neperejmenovanimi-blizko-40-vulic-comu-ih-ne-perejmenuvali-ta-so-z-nimi-bude-dali/>

Онищенко, В. (2023). *Дерусифікація українських міст: вісім найгостріших запитань до експертів*. URL: <https://ti-ukraine.org/blogs/derusyifikatsiya-ukrayinskykh-mist-visim-najgostrishyh-zapytan-do-ekspertiv/>

Павленко, І. Я. (2018). Урбаноніми як засіб формування історичної пам'яті. *Мова. Література. Фольклор*, 2, 58–66. URL: <http://journalsofznu.zp.ua/index.php/philology/article/view/606>

Перейменування вулиць. (б. д.). *Білоцерківська міська рада*. URL: <https://bc-rada.gov.ua/node/5527>

Перелік вулиць у місті Києві, які перейменовані протягом 2022 – 2023 років. (б. д.). *Офіційний портал Києва. Київська міська рада*. URL: <https://kyivcity.gov.ua/img/item/general/9845.pdf>

Позбуватися русифікованих топонімів. (2024). *Ukrainer*. URL: <https://www.ukrainer.net/derusyfikatsiia-toponimiv/>

Радь, Т. (2022). Дерусифікація свідомості або українська нарація міського простору. *Історична правда*. 21 квітня. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2022/04/21/161239/>

Список перейменованих вулиць у місті Ізюмі – 2022 – 2023 рр. (2025). URL: <https://city-izyum.pp.ua/list-of-renamed-streets-in-the-city-of-izyum-202257594-2/>

Тахтаулова, М. (2015). Топоніміка сучасного Харкова: реалії та перспективи. *Historians*, 14 серпня. URL: <https://www.historians.in.ua/index.php/en/doslidzhennya/1587-mariia-takhtaulova-toponimika-suchasnoho-kharkova-realii-ta-perspektyvy>

Телегуз, І., Телегуз, А. (2025). Українська ідентичність у часі та просторі: історична пам'ять, інтерпретація минулого та сучасні виклики війни. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Історія, 51, 79–87. DOI: <https://doi.org/10.31652/2411-2143-2025-51-79-87>

Три вулиці та сквер на честь Героїв України. (2025). Рішенням виконкому з 25 грудня у Вінниці розпочнеться громадське обговорення з перейменування/найменування топонімів. *Вінницька міська рада*. URL: <https://new.vmr.gov.ua/try-vulytsi-ta-skver-na-chest-heroiv-ukrainy-rishenniam-vykonkomu-z-25-hrudnia-u-vinnytsi-rozpochnetsia-hromadske-obhovorennia-z-pereimenuvannia-naimenuvannia-toponimiv>

У місті на Миколаївщині відмовилися перейменовувати вулицю «40 років Перемоги». (2026). URL: <https://history.rayon.in.ua/news/866355-u-misti-namikolaivshchini-vidmivilisy-pereymenovuvati-vulitsyu-40-rokiv-peremogi>

Як трансформується ставлення українців до декомунізації, УПЦ МП та націоналізму під час війни з Росією. (2022). URL: <https://dif.org.ua/article/yak-transformuetsya-stavlennya-ukraintsiv-do-dekomunizatsii-upts-mp-ta-natsionalizmu-pid-chas-viyni-z-rosieyu>

REFERENCES

Andriichuk, M. (2021). Diskurs pamiatei v nazvakh kyivskykh vulyts ta ploshch (2014–2020 roky) [Discourse of memories in the names of Kyiv streets and squares (2014–2020)]. *Obrii drukarstva*, 1–2(9–10), 193–216. [https://doi.org/10.20535/2522-1078.2021.1\(9\).240622](https://doi.org/10.20535/2522-1078.2021.1(9).240622) [in Ukrainian].

Borysenko, M. (2001). Toponimika Ukrainy 1920 – 1930-kh rokiv (istorychnyi analiz) [Toponymy of Ukraine in the 1920s – 1930s (historical analysis)]. *Etnichna istoriia narodiv Yevropy*, 8, 21–25. URL: <https://ethnic.history.knu.ua/data/2001/8/articles/4.pdf>

Нурьч, І. В. (2013). Suchasna kyivska toponimika yak vyivav istorychnoi svidomosti [Modern Kyiv toponymy as a manifestation of historical consciousness]. *Natsionalna ta istorychna pamiat*, 8, 133–141. [in Ukrainian].

Нурьч, І. (2014). Toponimii Kyieva yak vidbyttia istorychnoi pamiaty [Toponymy of Kyiv as a reflection of historical memory]. *Pamiatky Ukrainy: istoriia ta kultura*, 5, 62–71. [in Ukrainian].

Danylenko, T. V. (2026). V Ukraini rosiiianam potribni lyshe dva resursy: istoriia ta dity – holova Ukrainskoho instytutu natspamiaty Alferov [In Ukraine, Russians need only two resources: history and children – Alferov, head of the Ukrainian Institute of National Remembrance]. *Ukrainska Pravda*, 10 liutoho. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2026/02/10/8020217/> [in Ukrainian].

Dekolonizatsiia toponimii: yak vidbuvaiutsia pereimenuvannia v miskykh hromadakh Kharkivskoi oblasti. (2023). [Decolonization of toponymy: how renaming takes place in urban communities of Kharkiv region]. *LB.ua*. URL: https://lb.ua/blog/observatory_democracy/558884_dekolonizatsiya_toponimii_yak.html [in Ukrainian].

Derusyfikatsiia toponimiv Kyieva. (2022). [Derussification of Kyiv toponyms]. *Ukrainer*. URL: <https://www.ukrainer.net/toponimy-kyieva/> [in Ukrainian].

I zнову «ni» vid deputativ: u Kryvomu Rozi boikotuiut pereimenuvannia vulyts na chest zahyblykh heroiv. (2023). [And again «no» from deputies: in Kryvyi Rih they boycott the renaming of streets in honor of fallen heroes]. URL: <https://krivbass.city/news/view/i-znovu-ni-vid-deputativ-u-krivomu-rozi-bojkotuyut-perejmenuvannya-vulits-na-chest-zagiblih-geroiv> [in Ukrainian].

Inytskyi, V., & Tsaryk, R. (2024). Materialno-kulturni aspekty uvichnennia pamiati ukrainskykh zakhysnykiv i zakhysnyts pid chas rosiisko-ukrainskoi viiny (2014 – 2024). [Material-cultural aspects of commemorating the memory of the ukrainian defenders during the russo-ukrainian war (2014 – 2024)]. *Visnyk Cherkaskoho universytetu. Seriia istorychni nauky*, 2, 105–116. DOI: <https://doi.org/10.31651/2076-5908-2024-2-105-116> [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy. (2015). Zakon Ukrainy «Pro zasudzhennia komunistychnoho ta natsional-sotsialistychnoho (natsyystskoho) totalitarnykh rezhymiv v Ukraini ta zaboronu propahandy yikhnoi symvoliky» [Law of Ukraine «On the condemnation of communist and national socialist (Nazi) totalitarian regimes in Ukraine and the prohibition of propaganda of their symbols»]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR)*, 26, 219. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19#Text> [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy. (2023). Zakon Ukrainy «Pro zasudzhennia ta zaboronu propahandy rosiiskoi imperskoi polityky v Ukraini i dekolonizatsiiu toponimii». [Law of Ukraine «On the condemnation and prohibition of propaganda of Russian imperial policy in Ukraine and the decolonization of toponymy»]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR)*, 65, 221. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3005-20#Text> [in Ukrainian].

Kalakura, O. Ya. (2023). Istoryko-kulturna spadshchyna yak tsyvilizatsiina tsinnist i priorytet etnonatsionalnoi pamiati ukrainskoho narodu. [Historical and cultural heritage as a civilizational value and priority of the ethno-national memory of the Ukrainian people]. *Problemy identychnosti kulturnoi spadshchyny Ukrainy v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny ta u poviennyi period: materialy Mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsii, Ukraina, Kyiv, 25 travnia 2023 roku*, (pp. 118–123) / Za zahalnoi redaktsiieiu Stadnyka M. M. Vidpovidalnyi redaktor: Yatchenko V. F.; orhanizatsiinyi sekretar: Stsiban O. Ye. Kyiv: NDIU. [in Ukrainian].

Kaplun, O. (2022). *Dekolonizatsiia toponimiv vykhodyt na finishnu priamu: u Vinnytsi ta na pryiednanykh terytoriiakh hromady zminyty nazvu maiut ishche 52 obiekty* [The decolonization of toponyms is reaching the finish line: in Vinnytsia and the annexed territories of the community, 52 more objects have to change their names.]. URL: <https://new.vmr.gov.ua/dekolonizatsiia-toponimiv-vykhodyt-na-finishnu-priamu-u-vinnytsi-ta-na-pryiednanykh-terytoriiakh-hromady-zminyty-nazvu-maiut-ishche-52-ob-iekty>. [in Ukrainian].

Karoieva, T. (2017). Z dosvidu robochoi hrupy shchodo «dekomunizatsii» publickoho miskoho prostoru Vinnytsi: pohliad istoryka [Abstract of practical activity of a workgroup on «decommunization» of public area of the town of Vinnytsia: historian's view]. *Misto: istoriia, kultura, suspilstvo. E-zhurnal urbanistychnykh studii*, 2, 196–206. URL: http://resource.history.org.ua/publ/misto_2017_2_17 [in Ukrainian].

Karoieva, T. (2016). *Vulytsi Vinnytsi: z istorii dekomunizatsii: dovidnyk* [Streets of Vinnytsia: from the history of decommunization: a guide]. Vinnytsia: Vindruk. [in Ukrainian].

Kyianam pidhotuvaly broshuru z nazvamy pereimenovanykh u 2014 – 2022 rokakh vulytsiamy. (2022). [A brochure with the names of streets renamed in 2014 – 2022 was prepared for Kyiv residents]. *Radio Svoboda*, 28 hrudnia. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-kyiv-broshura-vulytsi/32197690.html> [in Ukrainian].

Kivva, I. (2025). *Istoriia zmin na mapi mista. Yaki vulytsi pereimenuvaly v Odesi i chomu: 2025 rik* [History of changes on the city map. Which streets were renamed in Odessa and why: 2025]. URL: <https://moreliudei.media/teksty/istoriia-zmin-na-mapi-mista-yaki-vulytsi-pereimenuvaly-v-odesi-i-chomu-2025-rik/> [in Ukrainian].

Klymenko, O., Yatchenko, V., Semenova, O., Fihurnyi, Yu., & Shakurova, O. (2022). Vplyv povnomasshtabnoi ahresii Rosii proty Ukrainy na suchasnyi etnokulturnyi i natsionalno-patriotychnyi rozvytok ukrainskoho studentstva: sotsiologichnyi vymir [Impact of the Full-Scale Aggression of Russia Against Ukraine on the Modern Ethno-Cultural and National-Patriotic Development of Ukrainian Students: Sociological Dimension]. *Ukrainoznavstvo – Ukrainian Studies*, 4(85), 49–64. DOI: [https://doi.org/10.30840/2413-7065.4\(85\).2022.268294](https://doi.org/10.30840/2413-7065.4(85).2022.268294). [in Ukrainian].

KMDA pidhotuvala broshuru z novymi nazvamy pereimenovanykh vulyts. (2022). [The Kyiv City State Administration has prepared a brochure with the new names of the renamed streets]. *Ukrinform*, 28 hrudnia. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-kyiv/3642542-kmda-pidgotuvala-brosuru-z-novimi-nazvami-perejmenovanih-vulic.html> [in Ukrainian].

Kotliar, Yu., & Akhicieva-Karkashadze, V. (2026). Rol dekomunizatsii ta dekolonizatsii u formuvanni natsionalnoi identychnosti: vypadok Mykolaiva [The role of Decommunization and Decolonization in the Formation of National Identity: the Case of Mykolaiv]. *Eminak: Naukovyi kvartalnyi zhurnal*, 4(52), 335–353. DOI: [https://doi.org/10.33782/emina2025.4\(52\).834](https://doi.org/10.33782/emina2025.4(52).834) [in Ukrainian].

Kuzina, K. (2017). Radianska toponimika mist yak sposib perepysuvannia istorychnoi pamiaty (na prykladi Vinnytsi 1920 – 30-kh rr.) [Soviet toponymy as the method of rewrite historical memory: the example of Vinnytsya 1920 – 30's]. *Istorychni i politolohichni doslidzhennia*, 1(60), 40–50. URL: <https://jhrp.donnu.edu.ua/issue/view/103> [in Ukrainian].

Na Zhytomyrshchyni lyshaiutsia nepereimenovanymi blyzko 40 vulyts: chomu yikh ne pereimenuvaly ta shcho z nymy bude dali. (2025) [About 40 streets remain unrenamed in the Zhytomyr region: why they were not renamed and what will happen to them next]. *Suspilne Zhytomyr*. URL: <https://suspilne.media/zhytomyr/1049633-na-zitomirsini-lisautsa-neperejmenovanymi-blizko-40-vulic-comu-ih-ne-perejmenuvali-ta-so-z-nimi-bude-dali/> [in Ukrainian].

Onyshchenko, V. (2023). *Derusyfikatsiia ukrainskykh mist: visim naihostrishykh zapytan do ekspertiv* [Derussification of Ukrainian cities: eight most pressing questions for experts]. URL: <https://ti-ukraine.org/blogs/derusyfikatsiya-ukrayinskykh-mist-visim-najgostrishykh-zapytan-do-ekspertiv/> [in Ukrainian].

Pavlenko, I. Ya. (2018). Urbanonimy yak zasib formuvannia istorychnoi pamiaty [Urbanonyms as a means of forming historical memory]. *Mova. Literatura. Folklor*, 2, 58–66. URL: <http://journalsofznu.zp.ua/index.php/philology/article/view/606> [in Ukrainian].

Pereimenuvannia vulyts. (n. d.). [Renaming streets]. *Bilotserkivska miska rada*. URL: <https://bc-rada.gov.ua/node/5527> [in Ukrainian].

Perelik vulyts u misti Kyievi, yaki pereimenovani protiahom 2022 – 2023 rokiv. (n. d.). [List of streets in the city of Kyiv that were renamed during 2022 – 2023]. *Ofitsiinyi*

portal Kyieva. *Kyivska miska rada*. URL: <https://kyivcity.gov.ua/img/item/general/9845.pdf> [in Ukrainian].

Pozbuvatysia rusyfikovanykh toponimiv. (2024). [Get rid of Russified toponyms]. *Ukrainer*. URL: <https://www.ukrainer.net/derusyfikatsiia-toponimiv/> [in Ukrainian].

Rad, T. (2022). Derusyfikatsiia svidomosti abo ukrainska naratsiia miskoho prostoru [Derussification of consciousness or the Ukrainian narrative of urban space]. *Istorychna Pravda, 21 kvitnia*. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2022/04/21/161239/> [in Ukrainian].

Spysok pereimenovanykh vulyts u misti Izyumi – 2022 – 2023 rr. (2025). [List of renamed streets in the city of Izyum – 2022 – 2023]. URL: <https://city-izyum.pp.ua/list-of-renamed-streets-in-the-city-of-izyum-202257594-2/> [in Ukrainian].

Takhtaulova, M. (2015). Toponimika suchasnoho Kharkova: realii ta perspektyvy [Toponymy of modern Kharkiv: realities and prospects]. *Historians, 14 serpnia*. URL: <https://www.historians.in.ua/index.php/en/doslidzhennya/1587-mariia-takhtaulova-toponimika-suchasnoho-kharkova-realii-ta-perspektyvy> [in Ukrainian].

Telehuz, I., & Telehuz, A. (2025). Ukrainska identychnist u chasi ta prostori: istorychna pamiat, interpretatsiia mynuloho ta suchasni vyklyky viiny. [Ukrainian identity in time and space: historical memory, interpretation of the past and contemporary challenges of war]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriia: Istorii. Vyp. 51. Zbirnyk naukovykh prats, 79–87*. DOI: <https://doi.org/10.31652/2411-2143-2025-51-79-87> [in Ukrainian].

Try vulytsi ta skver na chest Heroiv Ukrainy. Rishenniam vykonkomu z 25 hrudnia u Vinnytsi rozpochnetsia hromadske obhovorennia z pereimenuvannia/naimenuvannia toponimiv. (2025). [Three streets and a square in honor of the Heroes of Ukraine. By decision of the Executive Committee, a public discussion on renaming/naming toponyms will begin in Vinnytsia on December 25]. *Vinnytska miska rada*. URL: <https://new.vmr.gov.ua/try-vulytsi-ta-skver-na-chest-heroiv-ukrainy-rishenniam-vykonkomu-z-25-hrudnia-u-vinnytsi-rozpochnetsia-hromadske-obhovorennia-z-pereimenuvannia-naimenuvannia-toponimiv> [in Ukrainian].

U misti na Mykolaivshchyni vidmovylisia pereimenovuvaty vulytsiu «40 rokiv Peremohy». (2026). [A city in the Mykolaiv region refused to rename the street «40 Years of Victory»]. URL: <https://history.rayon.in.ua/news/866355-u-misti-na-mikolaivshchyni-vidmovylisia-pereymenovuvati-vulitsyu-40-rokiv-peremogi> [in Ukrainian].

Yak transformuietsia stavlennia ukrainsiv do dekomunizatsii, UPTs MP ta natsionalizmu pid chas viiny z Rosiieiu. (2022). [How Ukrainians' attitudes towards decommunization, the UOC-MP, and nationalism are transforming during the war with Russia]. URL: <https://dif.org.ua/article/yak-transformuetsya-stavlennya-ukrainsiv-do-dekomunizatsii-upts-mp-ta-natsionalizmu-pid-chas-viyni-z-rosiyeu> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 13 грудня 2025 р.

Стаття рекомендована до публікації 19.03.2026.

Стаття опублікована 30.04.2026.